

ACCESUL ȘI EFICIENȚA SERVICIILOR SOCIALE PENTRU FAMILIILE CU COPII CU DIZABILITĂȚI

CERNEAVSCHI Viorica,

Doctor în științe ale educației, conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

vioricacerneavschi@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3322-1953>

REZUMAT

În acest articol sunt evidențiate provocările cu care se confruntă familiile care au în îngrijire copii cu dizabilități, precum și accesul la serviciile sociale comunitare. Obiectivele studiului au inclus identificarea tipurilor de servicii de care beneficiază copiii cu dizabilități și a gradului de informare al familiilor cu privire la aceste servicii. Rezultatele relevă importanța sprijinului extern, inclusiv al consilierii psihologice și a grupurilor de suport, precum și rolul central al asistentului social comunitar și al echipei multidisciplinare în facilitarea accesului la servicii integrate. Studiul subliniază necesitatea dezvoltării și diversificării serviciilor sociale, adaptate nevoilor specifice ale copiilor cu dizabilități și ale familiilor acestora, în vederea susținerii incluziunii sociale și îmbunătățirii calității vieții.

Cuvinte-cheie: copii cu dizabilități, familii cu copii cu dizabilități, servicii sociale, probleme sociale.

ACCESS AND EFFICIENCY OF SOCIAL SERVICES FOR FAMILIES WITH CHILDREN WITH DISABILITIES

Viorica CERNEAVSCHI,

PhD in Educational Sciences, Associate Professor,

"Ion Creangă" SPU of Chisinau

vioricacerneavschi@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3322-1953>

SUMMARY

This article highlights the challenges faced by families caring for children with disabilities, as well as access to community social services. The objectives of the study included identifying the types of services that children with disabilities benefit from and the degree of information of families about these services. The results reveal the importance of external support, including psychological counseling and support groups, as well as the central role of the community social worker and the multidisciplinary team in facilitating access to integrated services. The study emphasizes the need to develop and diversify social services, adapted to the specific needs of children with disabilities and their families, in order to support social inclusion and improve the quality of life.

Key words: children with disabilities, families with children with disabilities, social services, social issues.

Introducere. Dizabilitatea, indiferent dacă este ea de natură fizică, mentală sau senzorială, afectează nu doar persoana diagnosticată, dar și întreaga familie. Confruntarea unui membru al familiei cu o dizabilitate determină schimbări semnificative în dinamica familială, influențând rolurile, relațiile interpersonale și responsabilitățile fiecărui membru.

Una dintre schimbările cele mai vizibile este redistribuirea sarcinilor și responsabilităților. Fiecare familie dezvoltă un set propriu de reguli și obiceiuri care stabilesc modul de asumare a responsabilităților, însă apariția dizabilității poate perturba această echilibrare. În aceste condiții, familia devine principalul suport al persoanei cu dizabilități, constituind totodată un spațiu în care se pot manifesta frecvent provocările financiare, adaptările sociale și stresul emoțional [2, p.188].

Rezultate și discuții. Familiile care au în îngrijire copii cu dizabilități se confruntă cu probleme sociale, ceea ce impune acordarea unei atenții deosebite, iar

soluționarea acestora trebuie să constituie un obiectiv prioritar al politicilor sociale de stat. Identificarea dificultăților psihologice caracteristice acestor familii, în special în contextul îngrijirii la domiciliu, poate contribui la dezvoltarea activităților de recuperare psihopedagogică, în vederea integrării sociale mai eficiente a copiilor cu dizabilități și prevenirii riscului de excluziune socială a familiilor acestora.

Printre problemele cu care se confruntă familiile copiilor cu dizabilități se pot distinge următoarele categorii:

➤ *Economice*, determinate de necesitatea adaptării familiei la un venit redus, insuficient pentru acoperirea costurilor în creștere pentru medicamente, servicii de reabilitare și educație. Totodată, implicarea permanentă în îngrijirea copilului cu dizabilități limitează posibilitatea părinților de a obține venituri suplimentare.

➤ *Sociale*, manifestate printr-un grad ridicat de izolare socială. De obicei, familiile sunt nevoite să se

adapteze la noile condiții de viață și să depună eforturi pentru menținerea relațiilor familiale, cu rudele și prietenii, precum și pentru stabilirea legăturilor cu organizațiile care oferă suport acestor familii.

➤ *Emoționale*, determinate de sentimente de singurătate, izolare, stres, amplificate de atitudinile preconcepute ale societății. Părinții sunt nevoiți să îndeplinească simultan multiple roluri, precum gestionarea bugetului familial, obținerea veniturilor, creșterea și educarea copilului, precum și menținerea relațiilor armonioase în cadrul familiei.

➤ *Informaționale*, exprimate prin lipsa accesului la informații relevante, dificultăți în căutarea acestora, reticența de a solicita ajutor, precum și tendința de a accepta situația existentă fără a căuta soluții alternative [8, p. 130-131].

Provocările emoționale și psihologice intense cu care se confruntă familiile care îngrijesc persoane cu dizabilități impun necesitatea acordării unui suport extern adecvat. Consilierea psihologică individuală sau de grup poate contribui la gestionarea sentimentelor de vinovăție, frustrare și stres. De asemenea, participarea la grupuri de sprijin destinate acestor familii oferă oportunitatea schimbului de experiențe și strategii eficiente de coping. Grupurile de sprijin devin o sursă semnificativă de solidaritate și înțelegere reciprocă, reducând sentimentul de izolare. Accesul constant la suportul psihologic poate preveni apariția unor probleme grave de sănătate mintală și poate contribui la creșterea calității vieții atât a persoanelor cu dizabilități, cât și a membrilor familiilor acestora [9].

Suportul extern joacă un rol esențial în adaptarea familiilor la cerințele generate de dizabilitate. Participarea la grupurile de sprijin, implicarea în comunități religioase sau menținerea relațiilor cu prietenii apropiați oferă suport emoțional și moral, diminuând riscul izolării sociale. De asemenea, accesul la sprijinul oferit de serviciile comunitare constituie un factor important în susținerea acestor familii, precum:

- *Organizațiile non-guvernamentale* pot oferi servicii de consiliere, sprijin financiar sau logistic, programe educaționale pentru gestionarea dizabilității.

- *Serviciile de îngrijire la domiciliu* permit redistribuirea sarcinilor zilnice, oferind îngrijitorilor familiali timpul necesar pentru refacerea forțelor.

- *Accesul la resursele educaționale și formare* contribuie la dezvoltarea competențelor acestor familii, permițându-le să înțeleagă natura dizabilității și să aplice metode adecvate de îngrijire, sporind eficiența și încrederea în abordarea provocărilor cotidiene [6].

Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități subliniază faptul că dizabilitatea nu reprezintă o caracteristică exclusivă a individului, dar un concept dinamic, aflat într-o continuă evoluție. Aceasta este determinată de interacțiunea dintre persoanele cu diferite tipuri de afectări și barierele de natură atitudinală sau de mediu, care pot limita participarea lor deplină și egală în viața societății. Astfel, promovarea incluziunii implică nu doar acordarea sprijinului direct persoanelor cu dizabilități, ci și adaptarea mediului social, economic și fizic, pentru a

reduce obstacolele existente și a crea oportunități reale de integrare [1, p. 208].

Sistemele de suport și îngrijire întemeiate pe drepturile omului reprezintă o premisă necesară pentru asigurarea unei vieți independente a persoanelor cu dizabilități în cadrul comunității, oferindu-le posibilitatea de a-și exercita autonomia, alegerea și controlul. Aceste sisteme presupun dezvoltarea unei rețele de servicii integrate, suport uman și tehnologii asistive, care permit persoanelor cu dizabilități să își desfășoare activitățile cotidiene și să participe activ în viața comunității. Abordarea îngrijirii bazată pe drepturile omului marchează o schimbare semnificativă față de modelele tradiționale de îngrijire, punând accent pe rolul activ și autonomia persoanelor cu dizabilități. În cazul persoanelor cu dizabilități cu nevoi complexe de îngrijire, suportul devine o condiție esențială pentru desfășurarea activităților zilnice. În absența serviciilor de suport și îngrijire persoanele cu dizabilități pot fi expuse unor riscuri sociale, precum sărăcia, excluziunea, violența, exploatarea, boli mintale și sociale, izolarea și instituționalizarea [ibidem, p. 225].

În Republica Moldova, persoanele cu dizabilități au devenit subiectul asistenței sociale odată cu implementarea serviciilor de suport oferite de instituțiile publice și organizațiile neguvernamentale. Cu toate că familiile care îngrijesc copii cu dizabilități primesc indemnizații lunare, acestea nu sunt suficiente pentru a acoperi nevoile esențiale, costurile ridicate ale asistenței medicale sau alte servicii necesare [12, p. 38].

Serviciile sociale sunt acordate în complementaritate cu prestațiile sociale, având rolul de a răspunde nevoilor persoanei sau familiei în vederea depășirii situațiilor de dificultate, precum și de a preveni marginalizarea și excluziunea socială.

În acest sens, autorii români Zamfir E. și Zamfir C. (1995) consideră că serviciile de asistență socială reprezintă programe specializate, activități organizate, metode de intervenție socială, metode de identificare a nevoilor și formelor specifice de disfuncționalități ale persoanelor aflate în dificultate (persoane cu dizabilități, familii social-vulnerabile, copii aflați în situație de risc, ș.a.) [10, p. 53].

În acest sens, asistentul social comunitar reprezintă un actor central la nivel comunitar în facilitarea integrării persoanelor cu dizabilități în sistemul de asistență socială. El este profesionistul care inițiază procesul de evaluare a nevoilor individuale, asigură referirea către diverși specialiști și servicii sociale specializate (reabilitare, recuperare, cantine de ajutor social, ajutor material, asistență personală și îngrijire socială la domiciliu), dar și monitorizează realizarea acestor acțiuni. Rolul său se desfășoară în strânsă colaborare cu membrii echipei multidisciplinare, formată din practicieni din domeniul medical primar, educație, ordine publică și reprezentanți ai autorității publice locale, care se implică activ la toate etapele procesului de asistență, asigurând accesul persoanei cu dizabilități la serviciile disponibile. Membrii echipei multidisciplinare identifică toate resursele existente la nivel familial, comunitar, sectorul public și privat, implicând toți actorii relevanți care pot contribui la asistența persoanelor cu dizabilități

și pentru a consolida reziliența și capacitatea acestora de a face față vulnerabilității [ibidem, p. 277].

În Republica Moldova, serviciile sociale destinate persoanelor cu dizabilități includ diverse forme de intervenții și suport, menite să asigure incluziunea socială, autonomia și participarea activă a acestora în comunitate:

Serviciul social „Asistența personală” are ca scop oferirea de asistență și îngrijire copiilor și adulților cu dizabilități severe, facilitându-le desfășurarea unei vieți cât mai independente în propria locuință și în comunitate [11]. Acest serviciu contribuie la promovarea autonomiei și a integrării sociale a persoanelor cu dizabilități, intervenind în domenii precum protecție socială, ocuparea forței de muncă, asistență medicală, educație, informare și acces la infrastructură. În baza planului individualizat de asistență, asistentul personal oferă beneficiarului următoarele tipuri de servicii:

1) **Servicii de îngrijire personală** – include asistență pentru igiena personală, alimentație, îmbrăcare și dezbrăcare.

2) **Mobilitate** – constă în suport pentru deplasare în interiorul și exteriorul locuinței, ridicare și așezare, transfer, manipularea scaunului rulant.

3) **Sarcini menajere de bază** – oferă suport pentru prepararea hranei, curățenie, spălatul hainelor, procurarea alimentelor și produselor necesare, achitarea facturilor.

4) **Participare la viața socială** – include sprijin pentru deplasarea în exterior și comunicarea cu ceilalți, acces la serviciile comunitare, recreere, activități culturale și educative, precum și participarea la muncă.

5) **Supraveghere și îndrumare** – asigură suport pentru orientarea în timp și spațiu, asigurarea propriei securități și gestionarea comportamentului în relațiile sociale.

6) **Însoțire și îngrijire** – asigură sprijin pentru deplasări în afara localității sau, după caz, în afara țării, pentru reabilitare, investigații și tratamente medicale, în baza recomandărilor instituțiilor responsabile, cu informarea prestatorului de serviciu [4].

Serviciul social „Locuință protejată” urmărește asigurarea condițiilor care să permită persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale să își dezvolte deprinderi necesare unei vieți autonome și abilități de autoservire, în vederea integrării sociale și profesionale.

Serviciul social „Casă comunitară” oferă îngrijire permanentă persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale și sprijină dezvoltarea abilităților de autoservire și socializare, incluzând: cazare, condiții adecvate de trai și igienă, protecție, asistență medicală, îngrijire și suport permanent.

Serviciul social „Echipa mobilă” se adresează persoanelor cu dizabilități medii sau severe, inclusiv copiilor și oferă asistență și suport la domiciliu, conform nevoilor individuale ale beneficiarului, precum și consiliere îngrijitorilor, contribuind la creșterea independenței și integrării sociale a acestor persoane.

Serviciul social „Respiro” oferă asistență specializată, timp de 24 de ore, persoanelor cu dizabilități severe, pe o durată de până la 30 de zile anual, asigurând familiilor, rudelor sau îngrijitorilor o perioadă de odihnă și respiro.

Serviciul social „Centrul de zi pentru persoane cu dizabilități” urmărește promovarea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități prin participarea beneficiarilor la activități culturale, ocupaționale, recreative și sportive, dezvoltarea abilităților personale, asistență pentru menținerea igienei personale ș.a. [11].

Măsurile de protecție socială destinate persoanelor cu dizabilități include atât servicii sociale, cât și prestații din asigurările sociale (pensii; alocații sociale); prestații din asistența socială (alocații de îngrijire, însoțire și supraveghere; ajutorul social, ajutorul pentru perioada rece a anului și compensații la transport); facilități la prestarea serviciilor publice (de exemplu, scutiri fiscale etc.) și servicii de suport monetar (serviciul de susținere a familiei cu copii, serviciul social de suport monetar pentru familiile dezavantajate) [5, p. 62].

Potrivit autoarei Malcoci L., analiza sistemului de servicii sociale din Republica Moldova denotă că, deși cadrul legal și de politici este suficient de dezvoltat pentru a susține promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități la sănătate, educație, muncă și trai decent în comunitate, nu există până în prezent un program național de dezvoltare a serviciilor sociale integrate, care s-ar baza pe evaluarea nevoilor beneficiarilor, cu obiective clar definite și alocare de resurse financiare. În realitate, numărul serviciilor sociale de suport noi dezvoltate pentru persoanele cu dizabilități în majoritatea raioanelor rămâne relativ redus în comparație cererea de servicii sociale [ibidem, p. 85].

Prin urmare, menționăm că dificultățile familiilor care au copii cu dizabilități pot fi prevenite și soluționate în măsura în care specialiștii din domeniul protecției sociale conștientizează nevoile acestor persoane și identifică strategii adecvate de sprijin. Totodată, se impune promovarea unor modalități eficiente de informare a familiilor cu privire la serviciile sociale existente.

În acest sens, în cadrul cercetării realizate a fost utilizată metoda chestionării, prin care s-a urmărit identificarea aspectelor specifice familiilor care au în îngrijire copii cu dizabilități, analiza dificultăților cu care se confruntă acestea, evaluarea gradului de informare și a accesului la serviciile sociale disponibile, în vederea îmbunătățirii suportului oferit acestor familii.

Respondenții cercetării sunt reprezentați de 27 părinți, dintre care 44 % provin din mediul rural, iar 56% din mediul urban.

Un aspect important în analiza situației copiilor îl constituie tipologia familiei în care cresc și sunt educați copiii cu dizabilități. Datele obținute sunt prezentate în figura 1.

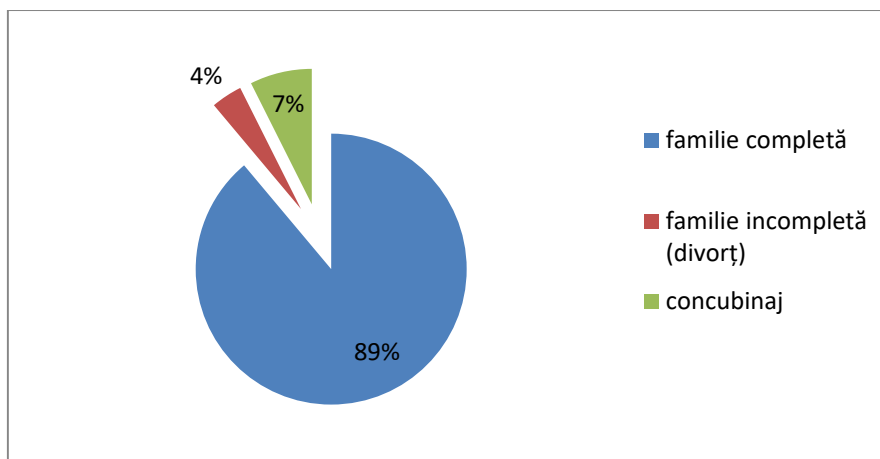

Fig.1. Tipologia familiei

Din datele obținute se constată că majoritatea familiilor (89%) care au în îngrijire copii cu dizabilități sunt complete, 4% sunt familii incomplete (separate prin divorț), iar 7% trăiesc în concubinaj.

Analizând impactul dizabilității copilului asupra relațiilor familiale, se observă că pentru 92% din familii dizabilitatea nu a influențat deloc dinamica relațiilor, în

timp ce 4% au indicat varianta în „mare măsură” și tot 4% în „mică măsură”. Aceste rezultate sugerează că, deși dizabilitatea poate genera provocări, majoritatea familiilor reușesc să mențină relații familiale stabile.

Principalele dificultăți cu care se confruntă aceste familii sunt prezentate în figura 2.

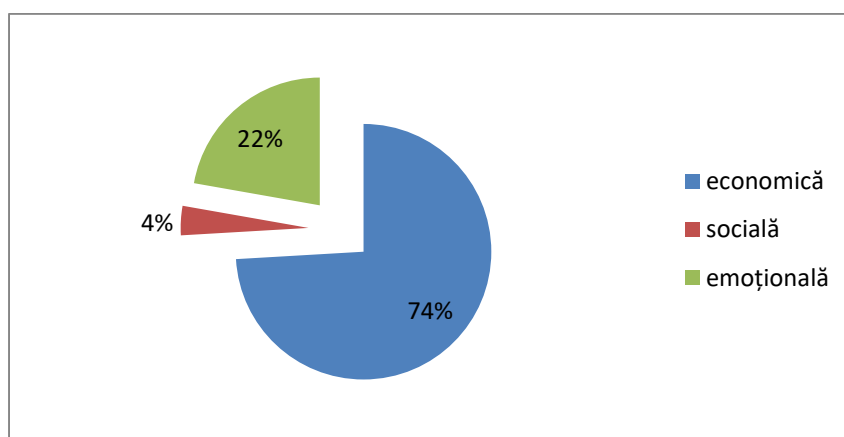

Fig.2. Dificultățile cu care se confruntă familiile cu copii cu dizabilități

Analizând principalele dificultăți cu care se confruntă aceste familii, se constată că **aproximativ 74%** raportează probleme de natură economică, 22% întâmpină dificultăți emoționale, iar 4% - dificultăți sociale. Aceste date evidențiază că provocările financiare

reprezintă cea mai frecventă problemă pentru familiile care au în îngrijire copii cu dizabilități, subliniind necesitatea sprijinului material și financiar adecvat.

În figura 3 sunt prezentate sursele de sprijin pentru familiile care au în îngrijire copii cu dizabilități.

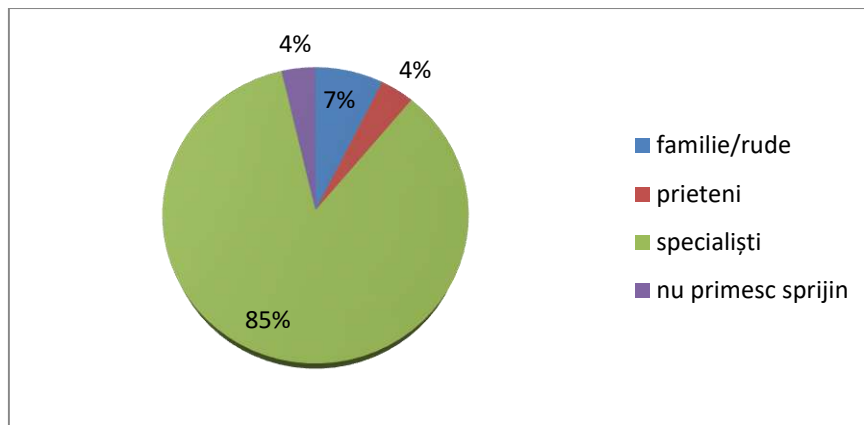

Fig.3. Sursele de sprijin pentru familiile care au în îngrijire copii cu dizabilități

Datele reflectate în cadrul cercetării arată că majoritatea respondenților (85%) beneficiază de sprijin din partea **specialiștilor** (asistenți sociali, psihologi, etc.), în timp ce sprijinul din partea **familiei și rudelor** este raportat de 7% de respondenți, iar din partea **prietenilor sau comunității** de 4%. Totodată, 4% din respondenți au declarat că nu primesc sprijin. Aceste rezultate evidențiază importanța rolului diversilor **specialiști** în asigurarea suportului necesar familiilor care au în îngrijire copii cu dizabilități.

În același timp, consilierea psihologică a părinților copiilor cu dizabilități reprezintă o metodă esențială pentru optimizarea relațiilor intrafamiliale, facilitând

acceptarea de către părinți a rolurilor adecvate în relația cu copilul și dintre soți/parteneri. Datele obținute în cadrul cercetării arată că deși serviciile există, accesul regulat rămâne limitat pentru multe familii: majoritatea familiilor (74%) au beneficiat **ocazional** de servicii de consiliere psihologică, doar 4% au avut acces **în mod regulat**, iar 18% nu au beneficiat deloc. Totodată, 4% din respondenți și-au exprimat nevoia de consiliere psihologică.

Figura 4 evidențiază gradul de informare al familiilor cu copii cu dizabilități privind serviciile sociale disponibile.

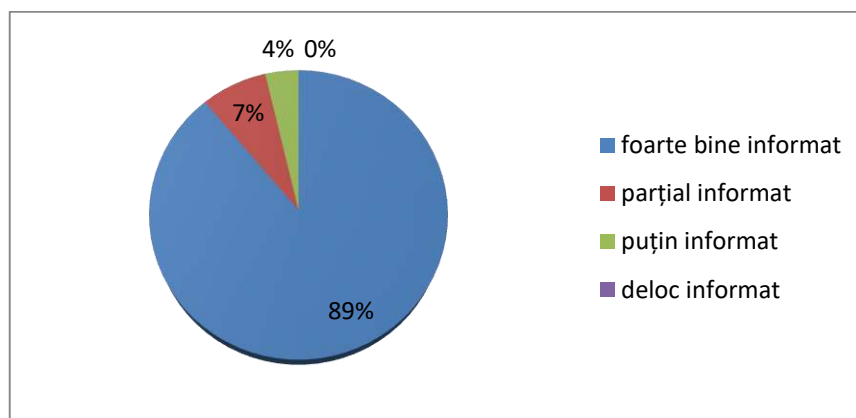

Fig.4. Gradul de informare al familiilor cu copii cu dizabilități privind serviciile sociale disponibile

Majoritatea respondenților (89%) se consideră **foarte bine informați** despre serviciile sociale disponibile pentru familiile cu copii cu dizabilități, 7% sunt **parțial informați**, iar 4% se consideră **puțin informați**. Aceste rezultate evidențiază un nivel ridicat de informare în rândul părinților, ceea ce poate facilita accesul eficient la serviciile sociale necesare.

Rezultatele cercetării arată că toți copiii cu dizabilități beneficiază de **sprijin familial**, de **asistență personală** (25 familii), de servicii oferite de **echipa mobilă** (25

familii), în timp ce un număr mai redus de beneficiari accesează **Centrul Respiro** (10 familii). Aceste rezultate evidențiază că familiile apelează preponderent servicii directe de suport și asistență, iar fiecare serviciu având un rol bine definit în cadrul sistemului de servicii destinate familiilor cu copii cu dizabilități.

Percepția familiilor cu copii cu dizabilități asupra modului în care serviciile sociale existente răspund nevoilor lor este prezentată în figura 5.

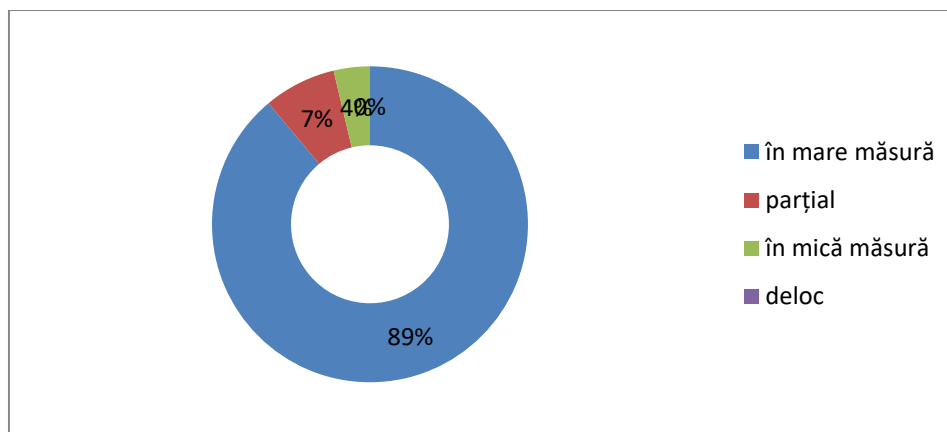

Fig.5. Percepția familiilor asupra eficienței serviciilor sociale

Analizând rezultatele putem observa că **89% din respondenți** indică faptul că serviciile sociale existente răspund **în mare măsură** nevoilor lor, 7% apreciază că acestea răspund **parțial**, iar 4% consideră că răspund **în mică măsură**. Aceste date evidențiază că, deși serviciile disponibile sunt apreciate în general pozitiv, există totuși

un segment de familii pentru care acestea nu acoperă pe deplin nevoile lor.

Ultimul aspect analizat a vizat identificarea serviciilor considerate cele mai necesare de către familii pentru copiii cu dizabilități. (figura 6)

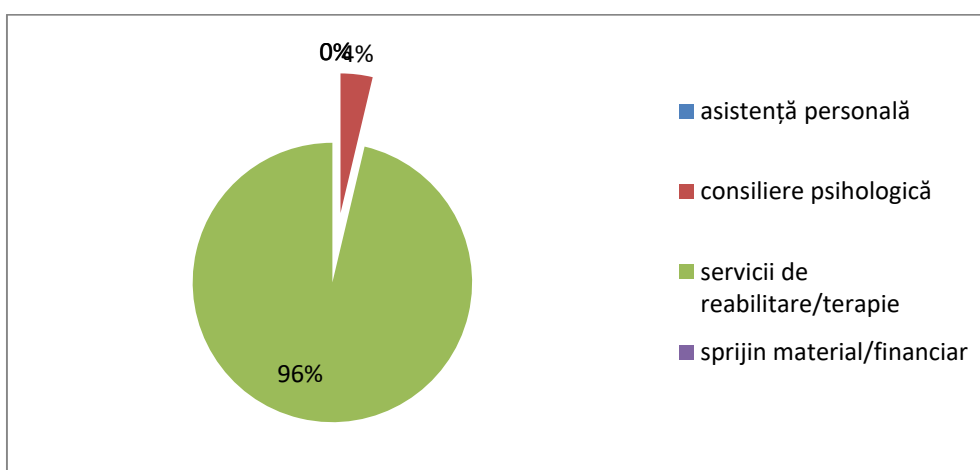

Fig.6. Servicii considerate necesare pentru copiii cu dizabilități

Analiza răspunsurilor părinților arată că **96%** din familii consideră că au cea mai mare nevoie de **servicii de reabilitare și terapie** pentru copilul lor, în timp ce doar 4% au indicat **consilierea psihologică**. Aceste rezultate sugerează că, pentru familiile cu copii cu dizabilități, accesul la servicii de reabilitare reprezintă cea mai importantă necesitate, subliniind importanța dezvoltării și extinderii acestui tip de suport în cadrul sistemului de servicii sociale.

Concluzii. Impactul dizabilității asupra funcționării familiale este semnificativ, generând ajustări complexe

ale rolurilor și responsabilităților membrilor familiei. În acest context, situația familiilor care îngrijesc copii cu dizabilități în țara noastră continuă să fie dificilă, reflectând nevoia de eforturi conjugate din partea autorităților publice și a societății pentru alocarea resurselor necesare în vederea creșterii accesului la serviciile de asistență socială și îmbunătățirii calității vieții acestora. Prin asigurarea unui sprijin extern adecvat, inclusiv prin accesul la serviciile sociale, familiile pot face față provocărilor zilnice și pot menține o funcționare familială echilibrată.

Referințe bibliografice:

1. Cușca, E. Asigurarea dreptului la mobilitate a persoanelor cu dizabilități. În: Protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități: abordări multidisciplinare: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională, 28 noiembrie 2024. Chișinău: Artpoligraf, 2025, pp. 207-212. ISBN 978-9975-3686-0-5.
2. Dimian, L. Problematika dizabilității asupra dinamicii familiale. În: Protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități: abordări multidisciplinare: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională, 28 noiembrie 2024. Chișinău: Artpoligraf, 2025, pp.187-192. ISBN 978-9975-3686-0-5.

3. Dnestrean, T. Facilitarea intervențiilor multidisciplinare la nivel comunitar. În: Protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități: abordări multidisciplinare: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională, 28 noiembrie 2024. Chișinău: Artpoligraf, 2025, pp. 275-283. ISBN 978-9975-3686-0-5.
4. Hotărârea de Guvern nr. 314 din 23-05-2012 cu privire la aprobarea Regulamentului- cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Asistență socială personală” și a Standardelor minime de calitate. Publicat:01-06-2012 în Monitorul Oficial nr. 104-108 art.366.
5. Malcoci, L. Protecția socială a persoanelor cu dizabilități prin consolidarea rezilienței sociale. În: Consolidarea rezilienței sociale prin valorificarea capitalului uman în contextul aderării Republicii Moldova și Ucrainei la Uniunea Europeană: Materialele conferinței științifico-practice internaționale, 17-18 octombrie 2024. Chișinău: Editura USM, 2024, pp.54-88. ISBN 978-9975-62-773-3.
6. McCubbin, H. I., Patterson, J. M. The family stress process: The double ABCX model of adjustment and adaptation. In: H. I. McCubbin, M. B. SUSSMAN, J. M. PATTERSON (Eds.), Social Stress and the Family: Advances and Developments in Family Stress Theory and Research (pp. 7-37). New York: Haworth Press, 1983.
7. Munteanu, P. Suport și îngrijire prin abordarea bazată pe drepturile omului a dizabilității. În: Protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități: abordări multidisciplinare: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională, 28 noiembrie 2024. Chișinău: Artpoligraf, 2025, pp. 224-230. ISBN 978-9975-3686-0-5.
8. Racu, A., Munteanu, T. Noi viziuni asupra familiei care are în componență copii cu dizabilități. În: Perspectivele de reziliență a familiei în contextul multiplelor crize: Materialele Conferinței științifico-practice, Ediția a 10-a, 11 mai 2023, Chișinău: Stratum Plus, 2024, pp.129-136. ISBN 978-9975-3651-5-4.
9. Rolland, J. S. Families, Illness, and Disability: An Integrative Treatment Model. New York: Basic Books, 1994.
10. Proca, L. Concepte privind serviciile sociale. Rolul autorităților administrației publice și altor actori sociali în organizarea și dezvoltarea serviciilor sociale pentru persoane în situații de dificultate. În: Administrarea Publică, nr. 4, 2015. pp. 51-65. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Concepte%20privind%20serviciile%20sociale..pdf [accesat 20.02.2026].
11. Servicii și programe sociale. Disponibil: <https://social.gov.md/informatie-de-interes-public/servicii/> [accesat 25.03.2026].
12. Spinei A. Starea medico-socială a copiilor cu dizabilități: Revistă de literatură. Disponibil: [accesat 27.02.2026].